

Nr 175.

Av herr **Lindhagen**, om de nuvarande grundlagarnas fullkomnande med en ny grundlag, innehållande andliga grundsatser att efterlevas i statslivet.

Det är något uti historien, som aldrig kunnat undertryckas och alltid kommit igen trots alla katastrofer. Nämligen drömmen om andens herravälde över materien och det dagliga behovet i stort och smått av denna dröms förverkligande. I allt uppbyggande arbete uppenbarar sig denna vägledning såsom det oavvisligaste både i gestaltningen av individens eget liv och i ordnandet av individernas sammanslutningar i stater.

Dessa författningar äro såsom Plato skriver i dialogen om staten icke uppkomna ur eken eller klippan utan av medborgarnas seder, vilka genom sin tyngd draga med sig och bestämma allt annat. Medborgarnas seder ha emellertid under årtusendenas lopp varit synnerligen vanskliga med benägenhet att på ett övervägande sätt bestämmas av deras ekonomiska intressen. Knappast någon författning saknar dock varje spår av honnör för de ovägbara värdena. I vissa tider ha försök gjorts att göra dem till en dominerande faktor även i samlivet mellan människorna och i statsbildningen. Såsom i annan framställning vid denna riksdag berättats, har exempelvis Kong-futse förordat personlighetens kultivering, Buddha välviljan, Lao-tse den inre förmågan och Kristus kärleken såsom sådana vägledningar.

En period av största motsättning häremot har varit nutiden. Efter upplysningstidevarvets försök genom enskildes propaganda att giva anden sin tillbörliga plats såsom styresman över individens egen värld och samhällena, förstördes dessa avsikter av den förenkling av problemet, som då, liksom så ofta, tillgreps, när det gällde omsätta den stora saken i praktisk politik. En lära tog hand om det hela och vann en ofantlig anslutning, därför att den uppgav konsekvensen av pionjärernas arbeten, självövertvinnelsen, och i stället lockade med individens tygellöshet såsom det trollmedel, som skulle göra det. Nu uppstod ett allmänt slagsmål, *Bihang till riksdagens protokoll 1921. 3 saml. 57 häft. (Nr 175.)*

i vilket ande och materia fingo båda reda sig så gott de kunde. Under sådana förhållanden dukade helt naturligt anden under för materien fullständigt. Den *ekonomiska liberalismen* stormade fram och den *reaktionära industrialismen* blev dess första frukt.

De författningar som framgingo ur sådana seder lånade självfallet också sitt skaplynnne av de senare. Visserligen bibehölls officiellt nya testamentet såsom någon grundlag för ett anständigt åskådningssätt under högtidliga tillfällen. Detta är ock ett intresseväckande fenomen såsom utgörande ett bevis för samvetets outrotlighet även under de mest ogynnsamma yttre förhållanden. Men de kunde då icke leda till annat än formler och bekännelser med läpparna.

I författningarna åter för det dagliga livet och dess övervakande blevo de andliga verkligheterna eller samvetets makt så gott som utplånade. Det blev rena intresseförfattningar, tillyxade efter de intressen som hade makten för dagen. Kärleken till nästan och söndagskravet att taga vara på sin broder blevo här föremål för den mest raffinerade drift. Den högre statskonsten blev att utfinna så många hinder som möjligt för människorna. Vi ha därför en avsevärd tid levt och leva fortfarande i »hindrarnas» förlovade tid. En sådan författning har även svenska folket fått för sina synders skull och under en generation har man gått till kamp en var för att hålla sig framme själv och hindra andra. Endast i tryckfrihetsförordningen har insmugit sig några glimtar av ett inre rättsmedvetande. Men den kommitté som för någon tid sedan framlade ett förslag till revision av denna författning rensade den fullständigt även från dessa små påminnelser om en bättre värld.

Ur detta tidens elände växte *den socialdemokratiska rörelsen* fram. Den ville rädda människorna från det ekonomiska sammanstörtandet. Emellertid kom icke denna rörelse med den förnyelse, som den själv föreställde sig. Den var nämligen även den ett barn av tidens vanskligheter. Den ställde sig icke blott solidarisk med de bestående sederna i att fränkänna samvetet någon plats i arbetet. Den gick ännu längre, i det den gjorde ett försök i att definitivt avskaffa samvetet självt såsom en realitet. Den kände nämligen icke ens något behov av en bekännelse med läpparna av de gamla för alla gemensamma sanningarna, sådana de tolkats exempelvis i nya testamentet och många andra urkunder. Läran var nämligen icke framsprungen helt ur ett mänsklighetsmedvetande utan närmast ur fabrikernas gräsligheter. Fabrikerna, om något, voro ett koncentrerat uttryck av tidens själlöshet och följaktligen kunde lärans förkunnelse icke heller bliva någon annan än att människan icke hade någon själ.

Emellertid var socialdemokratien den enda förhoppningen i tiden. Alla, som längtade efter sin egen och andras befrielse från den andliga och ekonomiska fattigdomen, måste sluta sig till densamma. Det fanns icke något annat till vilket man kunde gå. Det var då ock förlåtligt, att mången föreställde sig, att bäraren av tidens enda förhoppning skulle kunna vidga sitt program och känna sig uppfordrad till en mänsklig världsbefrielse. Om läran underkände samvetets existens, kunde de socialdemokratiska människorna knappast i längden göra det, eftersom även de alla buro detsamma inom sig.

En ansats till en sådan påminnelse skedde därför till *Sveriges socialdemokratiska arbetarepartis* kongress år 1911. Det var naturligtvis ett framfusigt attentat emot läran. Men det väckte i hastigheten allmän anklang, förmodligen därför, att de socialdemokratiska människornas samveten gillade det. Sålunda inträffade det, att vid nämnda kongress beslöts enhälligt att i programmets allmänna grundsatser mitt ibland den materiella suveräniteten inspränga följande kätteri:

»Socialdemokratien vill avskaffa klassväldet och skapa ett fast underlag för allas ekonomiska och andliga frihet. Den vill avskaffa fattigdomen och införa ett samhällsskick, som öppnar vägarna för alla fram till bröd, frihet och självansvar.»

Sedermera inrättades i partiet en särskild programkommission, och för att den skulle göra skäl för sig måste den rikta sin uppmärksamhet särskilt på läran och dess omvårdnad. Kommissionen rekryterades så småningom med personer kunniga på den teoretiska marxismens område. Då nu kommissionen fick i uppdrag att framkomma till 1920 års partikongress med förslag till en revision av partiets allmänna grundsatser och program, upptäckte de sakkunniga genast förenämnda kätteri, som år 1911 beslutats av människorna inom partiet. Förslaget kom därför självfallet att innehålla en utrensning av det förenämnda andliga inslaget. Såsom grund därför anfördes, att genom detsamma »tankebyggnaden icke längre är lika fast och monumental».

Det materiellas suveränitet syntes således räddat. Men även inom läroförkunnares bröst låter samvetet ej alldeles slå ned sig. Även här har man behov av att åtminstone för sitt anseendes skull vidkännas på något sätt »det andliga». Fortfarande bibehölls sålunda i förslaget oförändrat första stycket i grundsatserna, som kommer efter ett enbart ekonomiskt hänsynstagande till det resultatet, att man därigenom skall lyckas betrygga och utveckla »den andliga och materiella kulturen». Här inkastas plötsligt det andliga utan något fast sammanhang med premissen. Detta kan knappast sägas vara monumentalt. Åtminstone

blir man fundersam, hur den senare kan en så kraftig verkan åstadkomma. En slags förklaring och på samma gång ett ytterligare uttryck för behovet att giva plats även åt de ovägbara värdena innehölls i förslaget till tillägg till skolprogrammet av orden »främjande av det fria forsknings- och bildningsarbetet» och därtill fogad motivering så lydande:

»Ett parti, som uppställer i sina grundsatser som syftemål för sin verksamhet att betrygga ej blott den materiella utan även den andliga kulturen, kan emellertid icke begränsa sina kultursträvanden blott till det, som omedelbart framstår som »nyttigt». Hela det fria forskningsarbetet, som för framåt till vetande, hela det fria bildningsarbetet, som vill breda ut forskningens resultat och fördjupa massornas kultur, måste vara en ögonsten för samhällsodaningens parti. Därför bör skolprogrammet fyllas ut med en punkt, som uttrycker partiets vilja att främja det fria forsknings- och bildningsarbetet.»

Denna motivering är mycket intresseväckande. Den uppenbarar sammanhanget mellan alla intresseparterna och vad de högst mena med andlig kultur. Det är den tekniska kunskapen och den estetiska kulturen, som är det andliga innehållet. Och med denna magra kost skall nu några självvalt utvalda intellektualister »fördjupa massornas kultur». Det är verkligen synd om dessa evigt kujonerade partimassor. Det verkligt andliga är här lika mycket förbisett och missvärdat. Självansvaret, karaktärsdaningen, själens förädling, kärlekslivet, allt detta innefattar den verkliga andliga kulturen, som ingalunda sammanfaller med den intellektualistiska tekniska kulturen och dess världsförbättrarprogram: bröd och skådespel.

Med förslaget utplånades ur grundsatserna även begreppet »alla», och kvar stod endast ett splittringsprogram. Detta är begripligt när man tager bort det, som förenar alla människor på ett vida djupare och varaktigare sätt än tillfälliga ekonomiska olikheter åtskilja dem.

Av det borttagna stycket i de allmänna grundsatserna återfanns på annat ställe i förslaget endast uttrycket fattigdomens avskaffande, omvandlat till »massfattigdomens avskaffande». Återigen ett nedsjunkande till enbart materialistisk masskultur. Varför ej vilja avskaffa den ekonomiska fattigdomen, även där den ej omfattar massor, och varför de ena totala undfallenhet för den andliga fattigdomen och den andliga kapitalismen?

Att de socialdemokratiska människorna ej hade behov av denna ändring i sin konstitution ligger i sakens natur. Det var endast ett behov hos deras personligen mycket hyggliga auktoriteter i programkommissionen (Engberg, Karleby, Möller och Sandler). Deras förslag såsom auktoritativt blev vid 1920 års partikongress nästan lika enhälligt an-

taget som 1911 års förslag i motsatt riktning. Hade kommissionen förordat bibehållandet av det andliga inslaget från 1911, hade detta förslag också blivit enhälligt bifallet 1920.

Av skäl, som icke höra hit, bröt sig en del av den svenska socialdemokratien ut i ett särskilt parti år 1917 kallat *socialdemokratiska vänstern*. Man tog då med sig i all synnerhet förenämnda förändligande av de allmänna grundsatserna samt utbyggde det utförligt i det nya partiets konstitution såsom en ytterligare resning emot den konservativa industrialismens och den ekonomiska liberalismens omedgörlighet i att giva plats i statsverksamheten för samvetspolitik. Detta försök till en tvåkönad författning byggd på ande och materia i förening lydde sålunda:

Allmänna grundsatser.

Socialdemokratiska vänsterpartiet vill omdana det borgerliga samhällets organisation och genomföra de undertryckta klassernas frigörelse till be- tryggande och utveckling av den materiella och andliga kulturen.

En huvudorsak till de lyten, som vidhäfta våra dagars civilisation, är det privatkapitalistiska produktionssättet, som upplöst de gamla småborgerliga samhällsförhållandena, samlat förmögenheten i ett mindretal händer och gjort motsättningen mellan arbetare och kapitalister till det nutida samhällets mest utmärkande drag.

— — — — —
 En annan viktig orsak till den härskande civilisationens lyten ligger i bristen på verklig demokratisk anda i de demokratiska formerna.

Maktfilosofien, som genomtränger de härskande klassernas tänkesätt och institutioner, *bemäktigar sig även de demokratiska rörelserna*. Starka symptom på envælde, fåvälde och byråkrati framträda jämväl inom dessa rörelser, förstörande och vanryktande demokratins väsen. Därav följer även att de dagliga politiska omsorgerna undantränga den lika viktiga omtanken om de stora princip- och realfrågorna. De härskande klasserna och deras företrädare ha i sin parlamentariska politik funnit det stridande mot sina intressen eller under sin värdighet att syssla med dylika angelägenheter, och de demokratiska rörelserna besmittas även här av föredömet.

I den tid, som kommer, måste det bliva en ofrånkomlig uppgift att fördjupa demokratin och förverkliga dess uppgifter även inom densamma. Och vidare måste även folkets stora livskrav föras fram och deras frigörelseideal förkunnas icke blott utanför utan även inom parlamenten. Det gäller att upphäva klassväldet och skapa ekonomisk och andlig frihet för alla, att avskaffa fattigdomen och införa ett samhällsskick, som jämnar vägarna för alla till bröd, frihet och självansvar.

Dessa mål för höjande av samhälle och individ förverkligas genom organisation av de undertryckta klassernas kamp för ekonomisk rättvisa och ändamålsenlighet, för upplysning och karaktärsdaning, det vill säga för ett nytt, *ett socialismens och humanismens samhälle*.

Politiskt program.

V. — — — — —

Medborgarnas karaktärsdaning och deras personligheters inre utveckling blir en samhällsangelägenhet. Undervisning i social etik. Rättssynpunkterna framhåvas. — — — —

XIV. De allmänna grundsatzernas hävdande av andlig frihet för alla samt kravet på fullständig yttrande-, tryck-, församlings-, förenings- och demonstrationsfrihet gälla självfallet främst inom partierna.

Diskussionsfriheten inom partiernas tidningar är ett folkets och ej ett redaktionernas privilegium.

Rörande de demokratiska principernas i de allmänna grundsatzerna förverkligande dels i partiets inre organisation och dels även i dess taktik genom förenande av omtanke för varje detalj (dagspolitisk) med rationellt tillgodosende på en gång av många sammanhörande detaljer (idépolitik), därom gälla särskilda för partiet antagna demokratiska grundlagar.

Demokratiska grundlagar.

All historia, folkens och folkpartiernas, visar att *folkväldens huvudfara varit icke blott förklarade motståndare utan lika mycket och ofta fastmer den i dess sköte så småningom uppväxande byråkratin*. En folkrörelses medlemmar måste i regel utse företrädare till att verkställa fattade beslut. Företrädaren förvärvar under verkställandet av menighetens beslut större färdighet i denna sin verksamhetsgren än den enskilde medlemmen. Denna ökade färdighet och detaljkännedom frestas han sedan använda vid allmänna beslutsfattande för att prägla beslutet med sin personliga vilja i enlighet med sitt personliga intresse.

Denna börjande maktställning söker han sedan utbygga och befästa. Rörelsen växer. Omkring ledaren samlas efterhand villiga medhjälpare, vilkas uppfattningar under trycket och inflytandet av ledarens vilja sammansmälter med dennes. Ofta börja de senare i det fördolda å sin sida leda ledaren, vilken i sin växande imperialism allt mer behöver personligt stöd samt tager intryck av smickret och de trägna bemödandena att befästa på alla sätt den översta ledningens maktställning. Byråkratien och oligarkien införlivas, i början omärkligt men icke därför mindre säkert, som viljebestämmande moment i folkrörelsen, präglade alla dess beslut och handlingar. Auktoritetstron smyger i byråkratins spår och möjliggör för denna att i stället för programs och stadgars klara bud arbeta för vad ledningen inför den auktoritetstrogna massan anser sig kunna påstå att man kan läsa ut ur, bakom och mellan raderna i stadgarna och programmen.

Mot det sålunda uppkommande byråkratiska systemet och fåväldet uppväxer en opposition. Striden mellan denna och ledningen tar fart och avgöres icke med hänsyn till programmets innehåll utan efter ledningens dekret och hårddragna tolkningar, så vida ej ledningen sätter sig över både program och tolkningar och på egen hand leder in rörelsen på en helt annan

väg än den programmet uttolkar. Den ställer i detta avseende kongressen, som är folkrörelsens högsta myndighet, inför redan fullbordade fakta för att sedan, med hot om att i annat fall lämna sina befattningar eller andra ultimata, avtvinga den i auktoritetstro fångna representationen, som lärt sig hålla ledarna för outhärliga, ansvarsfrihet för även de mest uppenbara programbrott och utfästelser.

Så rustad med folkets förklarade förtroende går ledningen över till att anfallsvis nedbryta folkmakten. Opponenterna förklaras för rörelsens fiender och anmodas försvinna ur den folkrörelse de ägnat sin bästa kraft. Vilja de ej godvilligt gå, skaffar man sig snart av den huvudsakligen av funktionärer bestående representationen fullmakt att utesluta dem. All kritik tystas i den mån det för en medlem innebär livslång förföljelse från ledningens sida att utöva kritik. Massorna instrueras i önskvärd riktning genom press och styrelser och undandragas verklig upplysning om realiteterna. Här som alltid besannas det gamla ordet att härskare frukta icke folkets okunnighet, men framför allt dess intelligens.

Får en sådan ledning, såsom vanligen sker, samtidigt i riksdagen inflytande på riksärendenas gång, bliva dess skadliga verkningar ännu mer ödesdigra och kunna bringa en folkmakt till fullständig undergång.

Därför måste den socialdemokratiska vänstern, vis av erfarenheterna inom andra partier, skapa *garantier till skydd mot varje utveckling inom partiet i riktning av envælde, fåvälde och byråkratisk maktfullkomlighet.*

Till värn om de demokratiska principerna inom den socialdemokratiska vänstern fastslås sålunda följande grundlagar:

§ 1.

Hos partiets djupa leder, icke hos några överledare, skall ledningen och avgörandet ligga. *Partiets förtroendemän äro folkets jämlikar och tjänare, icke dess herrar.*

§ 2.

Medlemmarnas samhörighet bygges på *överensstämmelse i åskådning*, närmare angiven i partiets allmänna grundsatser och politiska program, och *icke på maktspråk*. Deras solidaritetsplikt ligger i frivillig nitälskan för gemensamma sakuppgifter och obrottslig aktning för andras övertygelse.

§ 3.

Inom partiet skall yttrande-, tryck-, församlings-, förenings-, demonstrations- och valfrihet vara högsta lag — *den första förutsättningen för befogenhet att kräva dessa rättigheters upprätthållande annorstädes.*

En majoritet har följaktligen ingen rätt att påtvinga andra medlemmar sina meningar att hävdas såsom även de senares egna åsikter. Varje medlem inom partiets olika instanser är obetaget att göra de framställningar, vartill han finner sig uppfordrad av partiprogram och principer. Ingen må under några förhållanden förmenas att föra talan för antagna programpunkter eller kongress- och folkomröstningsuttalanden.

§ 4.

Hemlig diplomati bör icke förekomma inom partiet. *Offentlighet måste i möjligaste mån prägla partiets verksamhet.*

I överensstämmelse härmed förklaras uttryckligen, att riksdagsgruppens och dess arbetsutskotts protokoll och handlingar skola självfallet vara tillgängliga för kongressen samt att framställningar till partiet, dess underavdelningar och funktionärer av alla slag, dessas definitiva beslut och protokoll över slutliga förhandlingar skola vara tillgängliga för varje medlem av partiet, som ock skall äga rätt att taga avskrift.

Undantag från dessa föreskrifter må äga rum, när ett beslut föreligger därom för särskilt fall eller ett offentliggörande uppenbarligen skulle för någon viss händelse ej lämpligen kunna äga rum. Vägras av sistnämnda anledning tillgång till en handling och anser den, som begärt del av densamma sig hava verkligt fog för missnöje med denna vägran, må han underställa saken till programutskottet, vars avgörande skall lända till efterrättelse, kongressen obetaget att i sista hand yttra sig över saken.

§ 5.

Partiet har ej bruk för någon ordförande för partiet i sin helhet.

Inom partiets riksdagsgrupp skall årligen tillsättas ett arbetsutskott. *Ingen må tillhöra utskottet längre tid än två år å rad.* Förutvarande medlem, som näst föregående år ej tillhört utskottet, kan ej omväljas till samma befattning förr än efter ytterligare två mellanliggande års förlopp.

Inom partiet bör i övrigt i möjligaste mån iakttagas, att ordförandeskap omväxlar och ej förenas med annan viktig partibefattning, särskilt ej med redaktörskap i någon till partiet ansluten tidning.

§ 6.

Partiets tidningar skola beflita sig om att söka *främja sanningen allena*, objektivt och rättvist återgiva och bedöma åsikter, handlingar och förhållanden, aldrig vränga en sak eller främja orätt för vänskap, avund, illvilja eller räddhåga samt i övrigt av sitt självansvar känna sig uppfordrade till ett rätt främjande av allas yttrande- och tryckfrihet.

Varje tidnings redaktion bör stå i noggrann rapport med sina uppdragsgivare. Den skall i tidningen giva utrymme ej blott för sina egna utan lika mycket för andra partimedlemmars meningar samt objektivt utan censur till läsekretsens kännedom bringa även politiska motståndares verkliga uppfattningar och avsikter.

Ej må under någon förevändning en redaktion upphäva sig till herre över tidningen eller dess spalter och därigenom skapa en opinion emot demokratiska principer och programmets grundsatser.

§ 7.

Ej må partiets arbetsutskott, riksdagsmannagruppen eller någon annan avdelning av partiets organisation eller någon partiets tjänsteman, förtroende-

man eller medarbetare i pressen *med sin myndighet obehörigen påverka valen* till riksdagen eller partiets kongress och andra dess instanser för att få dessa val inom partiet att gå i en för sig eller sin särskilda mening gynnsam riktning. Låter någon sådant komma sig till last, skall han, såvitt rör befattning inom partiet, kunna av kongressen avsättas från densamma.

§ 8.

Ej må någon organisation, styrelse eller medlem inom partiet genom någon kupp eller annan odemokratisk åtgärd förskaffa sig otillbörligt inflytande eller genom hot om avgång eller andra påtryckningsmedel framställa ultimatum eller andra liknande förslag för att därmed söka genomdriva sin vilja eller tillskansa sig makt.

Endast med skäl och bevis, icke genom något slag av våld, hot, list, censur eller annat förtryck, må man verka inom partiet för sin mening och sin sak.

§ 9.

Suveräniteten inom partiet tillkommer det till partiet anslutna folket.

Om minst 500 partimedlemmar inom en eller flera lokalorganisationer hos arbetsutskottet skriftligen påkalla en frågas avgörande genom allmän omröstning inom partiet (initiativ), skall sådan folkomröstning äga rum. Sättet för omröstningen behandlas vid av lokalorganisationerna utlysta möten och omröstningen verkställs på sätt vid dessa möten beslutas, därvid högsta lag bör vara att med oväld bereda samtliga medlemmarna bästa tillfälle att delta i omröstningen.

Arbetsutskottet och programutskottet kunna vid gemensamt sammanträde även för sin del besluta, att viss fråga skall avgöras genom allmän folkomröstning (referendum).

För att folket skall kunna bliva i tillfälle att tänka självt och med vederhäftighet utöva sin suveränitet, måste det vara upplyst. Vanligen äger folket till skillnad från byråkratin kännedom om de mänskliga behoven (sakkunskap). Däremot är det mindre kunnigt i de tekniska förutsättningarna för ett beslut (teknisk kunskap). Vid utlysandet av folkomröstning (initiativ eller referendum) bör i möjligaste mån helst genom upplysningskrifters utsändande till varje röstande eller, om ekonomen ej tillåter det, på annat överkomligt sätt objektiv kunskap i ämnet meddelas, med rätt för olika meningar att komma till tals även med egna ord.

§ 10.

Där folkomröstning ej äger rum, tillkommer avgörandet en av valda ombud sammansatt kongress. Om dess organisation givas bestämmelser i stadgarna. Vid kongressen kunna interpellationer framställas.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 3 saml. 57 häft. (Nr 175.)

§ 11.

Kongressen utser för tiden, till nästkommande kongress sammanträder, ett representantskap, ett arbetsutskott och ett programutskott.

För arbetsutskottets och representantskapets uppgift, sammansättning och verksamhet givas närmare bestämmelser i stadgarna.

Programutskottet skall hava till uppgift att avgiva yttrande över förslag till ändring i partiets program och grundlagar, föreslå av eget initiativ sådana ändringar, som utskottet finner nödiga och nyttiga; upptaga klagomål över påstådd olaglighet vid val av kongressen samt utöva den befogenhet som i § 12 omförmäles.

Programutskottet består av fem ledamöter.

Utskotten välja inom sig ordförande och fördela i övrigt arbetet mellan medlemmarna.

Vad i § 5 stadgats i fråga om den tid, under vilken person kan inom riksdagsgruppens arbetsutskott och programutskott utses till ledamot och ordförande, gäller även för arbetsutskottet och programutskottet; dock kan, när särskilda skäl därtill anses föreligga, avvikelse därifrån beträffande dessa senare två utskott få äga rum, därest kongressen därom fattar särskilt beslut.

§ 12.

Programutskottet åligger särskilt övervaka att partiets program, grundlagar och stadgar hållas i obrottslig helgd.

Inför utskott kan en var föra talan, som anser, att program, grundlagar eller stadgar blivit uppenbarligen överträdade eller enskilds rätt som partimedlem åsidosatts av något partiets arbetsutskott, riksdagsgrupp, styrelse, tidningsredaktion, funktionär eller partirepresentant av vad slag han vara må. Utskottet äge ock av eget initiativ upptaga dylikt ärende.

Efter att hava inhämtat yttrande av den, mot vilken anmärkning förekommit, skall utskottet fatta beslut i ärendet. Grundar sig överträdelse, som enligt utskottets uppfattning är bevislig, på oaktsamhet eller överilning, och kan den ej anses vara av äventyrligare beskaffenhet, må utskottet stanna vid att delgiva vederbörande sin uppfattning. Anser det åter, att i något fall framkommit sådana skäl och bevis, att de tydligen vittna om äventyrlig brist i demokratiskt sinne lag eller eljest förakt för partiets grundsatser, då skall det utan tvekan framlägga saken i hela dess omfattning inför kongressen, vilken må besluta, huruvida, så vitt på den ankommer, den anklagade skall erhålla vänlig förmaning eller, om så anses nödigt, skiljas från sitt förtroendeuppdrag.

Utskottet skall också vara förlikningsnämnd vid tvister inom partiet, där så påkallas eller av utskottet självt anses tjänligt.

Kongressen skall inom programutskottet utse en medlem och en suppleant att å tid, då detta ej är samlat eller ej utan svårighet kan sammankallas, utöva den befattning, som enligt denna § tillkommer utskottet, för den händelse ärendet är av ringare beskaffenhet eller ej lämpligen kan uppskjutas, till dess utskottet sammanträder. Vad ovan sagts om utskottets befogenhet i dylika mål, gäller även för denne ledamot av utskottet. Utskottet må kunna för sin ovannämnda ställföreträdare utfärda instruktion.

§ 13.

Inom partiet och dess avdelningar gäller allestädes, att, om på en gång skola utses två eller flera till något uppdrag, skall valet, därest någon begär det, förrättas efter följande proportionella valmetod:

Namnen uppföras å valsedel i en följd, det ena efter det andra. Äro å en valsedel upptagna flera namn än som skola väljas, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga. Valsedel, som lyder å färre namn än ovan sagts, vare ändock giltig. Vid sammanräkningen gäller varje valsedel med hela sitt röstvärde för det första, med halva röstvärdet för det andra, med en tredjedel av röstvärdet för det tredje å densamma upptagna namnet och så vidare enligt samma grund. De personer, som sålunda erhållit högsta röstetalen, äro till det antal, som skola väljas, utsedda.

§ 14.

Betingelsen för demokratisk opinionsbildning och en därur framgången demokratisk världsordning måste vara att i anslutning till naturens anvisningar de värmande, vägledande idealen (maximiprogrammen) även göras till föremål för omedelbar politisk uppmärksamhet.

I partiets politik inom såväl som utom riksdagen bör därför:

1) omtanken för varje detalj (dagspolitik) förenas med ett bemödande att på en gång tillgodose många sammanhörande detaljer (idépolitik);

2) *den mänskliga viljans betydelse* för skapandet av nya verkligheter icke förbises för underkastelse under miljöns växlingar.

§ 15.

Dessa grundlagar kunna vid en kongress förses med tillägg eller ändring, som med minst nio tiondelar av de avgivna rösterna anses oundgängliga för tillämpningen av givna stadganden. I övrigt kunna grundlagarna ej upphävas eller förändras, med mindre två på varandra följande kongresser så besluta.

Även detta försök till en realdemokratisk partiförfattning går nu emot sitt skeppsbrott. Den första grundstötningen skedde redan vid partiets senaste kongress. Om en månad är det sannolikt endast några vrakspillror kvar på stranden. Det utkast åtminstone till revision av de demokratiska grundlagarna, som utarbetats av ledningen, presenterar dem i form av en grushög, där en eller annan förvittrad bit av en kapital sticker fram ur den fullständiga förödelsen.

Även här är denna partiförfattnings återställande på denna punkt till likvärdighet med de andra intressepartiernas materialistiska konstitutioner icke ett verk av de mänskliga behoven inom socialdemokratien. Det är en skapelse av läran. I detta raseringsarbete kommer befallningen nu ifrån öster. Lenin fällde en gång ett ord om, bland andra, de svenska vänstersocialisterna: »Vi måste leda dem, och det vore ett brott

emot dem, om vi icke gjorde det». Uti detta yttrande röjer sig väsensskillnaden mellan de gamla intressepartiernas enkönade författningar och den svenska socialdemokratiska vänsterns tvåkönade författning av 1917. För den senare är en dylik åskådning främmande. Den menar tvärtom: »vi måste göra allt för att bereda varje människa möjligheter till självständighet, och det vore ett brott emot människorna, om vi icke gjorde det. Vid kongressen i Moskva sommaren 1920, uttalade Zinovjeff en befallning till den socialdemokratiska vänstern i Sverige att bryta ned sin författning av år 1917 och grusa allt i vad den höjer sig över den ryska.

*

Det är påtagligt, att vi misstagit oss på vår förmåga att kunna vänta något av intressepartier. De synas aldrig kunna föra någon mänsklighet in i den drömda hamnen.

I vår längtan efter en konstitution, som ger ett löfte och en vägledning härom, utforma sig stridslinjerna således nu på en horisontel front nerifrån och uppåt. Där nere de meniges samlade förnimmelser i tillåtna ögonblick av samvetets krav. Där ovanför intressepartierna eller, såsom de själva helst nu vilja hava det, deras hövdingar såsom ensamma målsmän för den underkuvade partimassan. För svenska förhållanden mötas alla små förtvivlade ansatser här och var till en samvetsfront följaktligen av det på denna punkt oupplösligt förenade broderskapet mellan samtliga intressepartiernas spetsar. Det kan dock icke komma i fråga att i lösningen av denna konflikt gå upp i förebräelser, därför att partipolitiken slagit oss alla till slantar. Den nästa förhoppningen måste inriktas på utvägar att bereda vår bättre människa på alla händer möjligheter att frigöra sig från intresseskapet och samla sig om det verkliga broderskapet.

Det har som sagt varit ett misstag att vänta för mycket av intressepartierna. Däremot kan det väl icke vara ett felsteg att hoppas något av en statlig konstitution, som omfattar oss alla. Experimentet med intressepartier såsom bärare av en mänsklig författning med en motsvarighet i individens egen värld är avslutat åtminstone i denna lilla vrå av världen. Låtom oss nu vända oss till statsförfattningen och söka lyfta den upp till dess verkliga uppgifter.

Innehållet i en sådan författning ligger i sakens egen natur. Det bör självfallet skrivas fylligare och på annat sätt än som försökts i förenämnda partiförfattningar. Det gäller att låta de obestridliga sanningarna (söndagsprogrammen) upphöra att vara ett skådespel och låta dem rycka oss närmare i vårt dagliga politiska arbete såsom till en början en oroande

och upplösande faktor i intressenas kamp och uträkningar. På detta sätt möjligen kan den nya vägledningen sedan *i sin mån* alltmer bliva normerande först i smått och sedan i stort för oss alla, i stället för att den nu ej är det för någon.

Problemet har en särskild aktualitet just nu. Den ekonomiska världsordning, som i sin mån bidrog till kriget, hade profiten och arbetstvängt till drivkrafter för produktionen. Denna blev därigenom ofantlig till omfattningen men nedbrytande för de flesta individers behov av en trygg mänsklig existens och för allas karaktär. Nu har den västerländska kulturen inget annat slutligt botemedel därför än progressiv beskattning, konjunkturvinstbeskattning och arvsbeskattning. Man reflekterar därvid icke över, att samtidigt som man fortgår på denna väg upphävas även de gamla produktionsanledningarna och utsina småningom skattekällorna. Detta måste väl dock vara oundvikligt, ifall en systemförändring skall äga rum. Vad finnes då att sätta i stället? Ingenting annat än pliktuppfyllelsen i arbetet. I stället för att samtigt förbereda denna nya epok, skynda sig de båda svenska socialdemokratiska partierna att falla det gamla systemet, den ekonomiska liberalismen och industrialismen, i armarna genom att ur sina författningar utplåna det första försöket att i dem finna rotfäste även för självansvaret och samvetspolitiken.

Det är hög tid, att pliktbegreppet begynner att bli officiellt.

Såsom en opinionsyttring i detta avseende tillåter jag mig hemställa:

att riksdagen ville hos regeringen begära ett övervägande, huruvida och i vad mån landets nuvarande grundlagar med deras formella föreskrifter, som måste bokstavligen iakttagas, kunde fullkomnas med en ny grundlag, innehållande audliga grundsatser, som bära i statslivet frivilligt efterlevas.

Stockholm den 20 februari 1921.

Carl Lindhagen.